

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2765/23

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת י' וילנר
כבוד השופט א' שטיין

העותרת: ישראל חופשית

נגד

המשיבים: 1. משרד הבריאות
2. שר הבריאות
3. לניאדו מרכז רפואי צאנו

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה למתן צו ביניים

בשם העותרת: עו"ד חגי קלעי; עו"ד אוהד רוזן; עו"ד עדיה שיינוולד

בשם המשיבים 1-2: עו"ד אבי מיליקובסקי; עו"ד נועה רוזנברג

בשם המשיב 3: עו"ד דורון טאובמן; עו"ד חגי טימנס

פסק-דין

השופט י' עמית:

עניינה של העתירה שלפנינו בהוראת סעיף 9א לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996 (להלן: החוק), באשר לסמכות שברשות מנהל בית חולים לקבוע הוראות בדבר איסור או הגבלה של הכנסת חמץ לשם שמירת כשרות בית החולים במהלך חג הפסח.

הרקע לעתירה

1. בשנת 2020 נידונה לראשונה סוגיית האיסור על הכנסת חמץ לבתי חולים במהלך חג הפסח בפני בית משפט זה (בג"ץ 1550/18 עמותת הפורום החילוני נ' שר הבריאות (30.4.2020) (להלן: עניין הפורום החילוני)). המשנה לנשיאה פוגלמן קבע כי איסור או

הגבלה על הכנסת מזון לשטח בית חולים פוגעים בזכות לכבוד האדם, בזכות לאוטונומיה ובזכות לחופש מדת; עוד נקבע כי לא קיימת הסמכה מפורשת וברורה בדברי חקיקה המתירה לבתי החולים לפגוע בזכויות החוקתיות, ועל כן בתי החולים פועלים בחוסר סמכות; באשר למאבטחי בתי החולים נקבע כי הם רשאים להפעיל סמכותם אך ורק לתכלית של שמירה על ביטחון הציבור, והם אינם מוסמכים לחפש בכליהם של באי בית החולים אחר מזון, ואף אינם רשאים להנחות או לידע את באי בית החולים באשר לאיסור על הכנסת מזון. בית משפט זה קיבל את העתירות והוציא צו מוחלט המורה כי "בתי החולים יאפשרו הכנסת מזון (לרבות חמץ) לשטחיהם בתקופת חג הפסח תוך קביעת הסדרים מתאימים אשר יאפשרו שמירה על כשרות המזון המוגש על ידי בית החולים", וכן צו מוחלט המורה למאבטחים בבתי החולים "להימנע מנקיטת צעדים כלשהם לאכיפת נושא הכשרות בפסח, לרבות בדרך של הערות לבאי בתי החולים בנושאי מזון וכשרותו". בקשה לדיון נוסף שהוגשה על פסק הדין נדחתה (דנג"ץ 3905/20 הרבנות הראשית לישראל נ' עמותת הפורום החילוני (10.1.2021)).

2. בעקבות הצו המוחלט שניתן בעניין הפורום החילוני קודמה הצעת חוק זכויות החולה (תיקון מספר 13), התשפ"ג-2023 (להלן: תיקון מספר 13 או התיקון). ביום 28.3.2023 התיקון אושר בכנסת בקריאה שנייה ושלישית, ויום למחרת פורסם ברשומות ונכנס לתוקף. במסגרת התיקון הוסף לחוק סעיף 9א הקובע כך:

"איסור או הגבלה של הכנסת חמץ לבית חולים לשם שמירת כשרות לפסח

9א. (א) מנהל בית חולים רשאי לקבוע הוראות בדבר איסור או הגבלה של הכנסת חמץ למבנה בית החולים, כולו או חלקו, הנדרשות לשם שמירת כשרות לפסח עבור המטופלים המאושפזים בו (בסעיף זה – הוראות איסור או הגבלה של הכנסת חמץ); הוראות כאמור ייקבעו לאחר שמנהל בית החולים שקל חלופות אחרות ובהתחשב בזכויות המטופלים ובצורכיהם, ובכלל זה צורכיהם הרפואיים, ורשאי הוא להתחשב בין היתר בצורכי המלווים והעובדים.

(ב) הוראות איסור או הגבלה של הכנסת חמץ יפורסמו באופן קבוע באתר האינטרנט של בית החולים, ואם אין אתר כאמור – באתר האינטרנט של משרד הבריאות, לפי מידע שיעביר אליו בית החולים, ובבית החולים יוצבו שלטים בדבר ההוראות האמורות; נוסף על כך, מנהל בית החולים רשאי להסמיך עובד של בית החולים ליידע את הבאים בשערי בית החולים בדבר ההוראות.

(ג) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מהוראות כל דין הנוגעות לכשרות מזון".

ביום 2.4.2023 שלחה העותרת מכתב למנכ"ל בית החולים "לניאדו" בנתניה (להלן: לניאדו), ולשר הבריאות, ובו נטען כי לניאדו חרג מהסמכות שהוקנתה לו בחוק שכן מאבטחים העומדים בכניסה לבית החולים עורכים חיפוש בכליהם של באי בית החולים ומונעים את כניסתם עם מזון. במכתב התבקש כי ההפרות החמורות יתוקנו לאלתר.

על רקע זה הוגשה העתירה שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים

3. בעיקרם של דברים נטען בעתירה כי פעולותיו של המשיב 3, בית חולים לניאדו, פוגעות בזכויות חוקתיות, ובהן, הזכות לחירות מחיפוש, חופש התנועה, הזכות לקניין, והזכות לחופש מדת – כל זאת ללא הסמכה בדין; כי פעולות לניאדו חורגות מהסמכות שהוקנתה לו מכוח סעיף 9 לחוק, הכוללת סמכות יידוע בלבד, ואינה כוללת סמכות אכיפה או חיפוש בכליו של אדם. באשר למשיבים 1-2 נטען כי היה עליהם להנחות את בתי החולים לפעול בהתאם לפסק הדין בעניין הפורום החילוני ולהוראת סעיף 9 לחוק; וכי חלה עליהם חובה להבטיח שלא נפגעות זכויות חוקתיות של הבאים בשערי בית החולים, ובתוך כך עליהם לפקח ולבקר את פעולות בתי החולים.

4. בתגובתם, המשיבים 1-2 (להלן: משרד הבריאות) הבהירו כי בכוונתם לפרסם מסמך הנחיות, שגובש בעבודת מטה מיד עם השלמת חקיקת תיקון מספר 13, אשר מיועד למנהלי בתי החולים בכדי לבאר את משמעותו של התיקון ואת אופן יישומו. באשר לסמכויות הקבועות בסעיף 9 לחוק, נטען כי מדובר בסמכות שברשות לקבוע הוראות באשר להכנסת חמץ לשטח בית החולים, וליידע בכך את באי בית החולים; כי רק עובדי בית החולים מוסמכים ליידע על אותן הוראות, כך שמאבטח או כל עובד אחר המועסק במיקור חוץ לא יהיה מוסמך לכך; כי החוק אינו מסמיך עובד לערוך חיפוש אחר חמץ על גופו של אדם או בחפציו, או למנוע כניסה של אדם או חמץ לשטח בית החולים, או להשתמש בכוח לשם ביצוע חיפוש או מניעת כניסה; וכי למעשה, התיקון לחוק לא שינה את הדין החל על מאבטחים בבתי חולים או את סמכויותיהם. באשר ללניאדו, משרד הבריאות טען כי הוא נדרש לפעול בגדרי מגבלות התיקון ובהתאם לעמדת משרד הבריאות כפי שהובהרה.

5. המשיב 3 בתגובתו הצהיר כי הוא אינו מחרים מיטלטלין, אינו מונע כניסה בכוח של באי בית החולים ואינו כופה חיפוש בכליהם של הבאים בשעריו. נטען בין היתר כי

מנהל בית החולים שקל חלופות שונות באשר להתנהלות בית החולים במהלך חג הפסח, והכל מתוקף סמכותו בחוק, והחליט על הגבלת הכנסת מזון מכל סוג שהוא לשטח בית החולים; הקפדה על ארוחות מזינות ומגוונות אשר יספקו לבאי בית החולים בתקופת הפסח; והקמת מתחם ייעודי לאכילת מזון ואחסונו לרווחת באי בית החולים. עוד נטען כי לבית החולים סמכות עזר לאכוף את ההנחיות מכוח סעיף 17(ב) לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981; כי הסמכות לאכוף את ההנחיות נתונה לעובד בית החולים, ועל כן מוננו סדרנים, שאינם מאבטחים, אשר תפקידם היה לידע על מדיניות בית החולים; כי פורסמו לסדרנים הנחיות ברורות לפיהן אין לבצע חיפוש על גופם של באי בית החולים, אלא בכפוף להסכמתם; וכי מאבטחי בית החולים לא לקחו חלק בכל הקשור להכנסת מזון לבית החולים. עוד נטען כי העתירה כולה מבוססת על כתבות עיתונאיות ולא על תשתית עובדתית ראויה.

6. ביום 9.4.2023 ניתנה החלטה לפיה נוכח האמור בתגובות המשיבים תודיע העותרת אם היא עומדת על עתירתה, וביום 1.5.2023 הודיעה העותרת כי היא עומדת על העתירה.

בתשובתה טענה העותרת כי עיון בתגובות המשיבים מלמד על הצורך בהמשך בירור העתירה. באשר למשרד הבריאות נטען כי הוא עצמו הסכים שעליו לפרסם הנחיות ברורות בנושא. באשר ללניאדו נטען כי העמדה לפיה סעיף 9א לחוק מקנה לבית החולים סמכויות עזר לאכיפת ההגבלות על הכנסת חמץ, בין היתר באמצעות חיפוש בכליהם של באי בית החולים בהסכמתם, אינה יכולה לעמוד – זאת מכיוון שסמכות עזר לא יכולה להקנות סמכות חיפוש בכליו ובגופו של אדם ללא הסמכה מפורשת בחקיקה; וכיוון שהסכמת באי בית החולים לחיפוש בכליהם, אשר אינה הסכמה מדעת, לא יכולה להכשיר את החיפוש.

דיון והכרעה

7. לאחר עיון בעתירה ולאור עמדת משרד הבריאות, הגענו לכלל מסקנה כי העתירה מיצתה את עצמה במתכונתה הנוכחית, ומשכך דינה להימחק.

8. אין מחלוקת בין העותרת ובין משרד הבריאות באשר לסמכויות שסעיף 9א לחוק מקנה לבתי החולים. משרד הבריאות הבהיר, כאמור, כי הסמכות הנתונה למנהל בית החולים היא לקביעת הוראות בדבר האיסור או הגבלה של הכנסת חמץ לשטח בית החולים, וליידוע באי בית החולים על הוראות אלה – וזאת בלבד. כמו כן, הודגש כי סעיף

9א לחוק אינו מקנה לבתי החולים סמכויות של חיפוש בכליהם ובגופם של באי בתי החולים או מניעת כניסת אנשים או חמץ לשטח בית החולים. כפי שציינ משרד הבריאות בתגובתו, זו מלכתחילה הייתה כוונת המחוקק, והדברים באו לידי ביטוי, בין היתר, בדבריו של יושב ראש ועדת הבריאות, חבר הכנסת אוריאל בוסו, בעת שהתיקון הובא למליאת הכנסת לקריאה שניה ושלישית:

“הוועדה אפשרה את הסמכת בית החולים, להבדיל ממאבטח המועסק במיקוד חוץ – אחד מעובדי בית החולים – והבהירה היטב כי סמכות העובד תהיה ליידע בדבר הוראות שקבע מנהל בית החולים. חברי הכנסת, לא חיפשו בתיקים, לא מגנומטרים לחיפוש חמץ, לא למנוע כניסה של מאן זהוא לבית חולים או לעכב. לא סמכות לתפיסת חמץ ולא סמכויות אכיפה כאלה ואחרות, אלא הצעת החוק נועדה להסמיך את מנהל בית החולים לקבוע את הכללים הנכונים, אחרי שהוא קובע את האיזונים, תוך שמירת הדינים. אני סמוך ובטוח שמנהלי בתי החולים יפעילו את הסמכות שניתנה להם בשום שכל ומתוך התחשבות בזכויותיהם של כל הנוגעים בדבר” (הדגשה הוספה – י”ע).

סמכות מאבטחי בית החולים היא אפוא לשמירה על ביטחון הציבור בלבד, ומשכך אין להם סמכות לבצע חיפוש אחר חמץ, ואף אין להם סמכות ליידע על הוראות בית החולים באשר לאיסור או להגבלה על הכנסת חמץ. עמדת משרד הבריאות תואמת לעמדתה של העותרת, והן עומדות בקנה אחד עם פסק דינו של בית משפט זה בעניין הפורום החילוני ועם התיקון לחוק, אשר נועד להסדיר בחקיקה את המצב הקיים באשר לסמכויות בתי החולים בזמן חג הפסח.

עוד רשמנו לפנינו כי בכוונת משרד הבריאות לפרסם הנחיות למנהלי בתי החולים באשר לסמכויות המוקנות להם מכוח סעיף 9א לחוק על מנת לבאר את המצב, ודומה כי יהיה בהנחיות אלה כדי להסדיר את הנושא, והכל בהתאם לעמדת משרד הבריאות כאמור לעיל.

9. כידוע, “אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן”. משעה שחג הפסח תם, ומשמצב הדברים הוא כזה שהעותרת ומשרד הבריאות מסכימים ביניהם באשר לסמכויות בתי החולים מכוח סעיף 9א לחוק – דומה כי בשלב זה העתירה מיצתה עצמה, ועל כן דינה להימחק.

10. סוף דבר – העתירה נמחקה. מהחומר שצורף על ידי העותרת, הכולל גם תמלילי שיחות, עולה לכאורה כי המשיב 3 פעל בניגוד להוראות החוק ולעמדת משרד הבריאות, ומשכך, ישא המשיב 3 בהוצאות העותרת בסך 3,000 ש"ח.

ניתן היום, י"א בסיון התשפ"ג (31.5.2023).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט